

## Antzinateko pertsona-izenak eta izen mitologikoak (III).

### Bibliako pertsona-izenak

Biblia Mendebaldeko kulturaren ezinbesteko erreferentea izan da, eta, gaur egun ere, erreferente garrantzitsua izaten jarraitzen du, ahulduta bada ere. Gure gizartean, Bibliaren eragina arlo guztietara iritsi da, eta eragin hori are handiagoa da zenbat eta atzerago begiratu. Pinturan, eskulturan, musikan, literaturan, poesian, antzerkian edo zinean iturri agortezina izan da Biblia; horregatik, Biblian agertzen diren pertsona-izen asko behin eta berriro agertzen dira artelanetan.

Pertsona-izen horietako askok, gainera, bere bidea egin dute hizkuntza bakoitzean, eta ez dira grafia beraz idazten gure inguruko hizkuntza guztietan. Adibidez, *Elias* profeta *Élie* da frantsesez, *Elijah* ingelesez, *Elias* gaztelaniaz, *Elies* katalanez, *Elia* italieraz eta *Elia* alemanez; *Ezekiel* profeta *Ézéchiel* da frantsesez, *Ezekiel* ingelesez, *Ezequiel* gaztelaniaz eta *Ezechiel* alemanez; eta *Isaias* profeta *Isaïe* edo *Ésaïe* da frantsesez, *Isaiah* ingelesez, *Isaías* frantsesez, *Isaia* italieraz eta *Jesaja* alemanez.

Euskararen literaturaren historian ere, Bibliako pertsona-izenak ez dira arrotzak, eta, alde horretatik, antroponimiaren beste arlo batzuetan ez bezala, euskal tradizioa —edo tradizioak— bad(it)ugu. Adibidez, *Elias* idatzi zuten J.B. Agirrek, J. Lizarraga Elkanokoak, N. Ormaetxea Orixek, J. Leizarragak, D. Intzak, S. Mendiburuk, B. Madariagak, A. Baratzartek, J. Duvoisinek, E. Materrek, J. Elizalde Zerbitzarik, P. Astarloak, J.A. Ubillosek, J. Haranburuk, S. Mendiburuk eta J.A. Uriartek; *Elia*, berriz, J. Tartasek, Baionan 1831n argitaratutako *Jesusen Bihotz Sakratuaren alderako deboçionearen Exerçio izpiritualac* obran, P. Iraizotzek, E. Intxauspek eta B. Larregik. *Samson* idatzi zuten B. Larregik, J. Elizalde Zerbitzarik, J. Duvoisinek eta J. Etxeberri Ziburukoak; *Samson*, berriz, K. Mitxelenak, F.I. Lardizabalek, F. Arresebeitiak, M. Elizanburuk, J. Barbierrek, Axularrek, R. Olabidek, P. A. Añibarrok. A. Mihurak, J. Lizarraga Elkanokoak, D. Intzak eta B. Madariagak. *Samson* ageri da Elizen arteko Biblian, eta *Samson*, berriz, Elhuyar, Lur eta Harluxet entziklopedietan. Itun Zaharreko liburuetak bati izena eman dion *Tobias* pertsonaia (bi dira, aita eta semea) *Tobit* da Elizen arteko Biblian, baina *Tobias* idatzi zuten J. Tartasek, A. Kardaberazek, J.B. Agirrek, M. Duhaldek, B. Madariagak, F.I. Lardizabalek, J. Lizarraga Elkanokoak eta S. Pouvreak.

Pertsona-izen horien euskarazko grafia finkatzeko irizpideak ezartzeko orduan, ezinbestean kontuan hartu beharrekoa da Euskaltzaindiak 1997an argitaratu zuen 66. araua —*Santutegiko izen ohikoenak*—. Batetik, arau horretan agertzen diren izenetako batzuk Bibliako pertsona-izenak direlako, hau da, izen gutxi batzuk dagoeneko araututa daudelako. Bestetik, arau horretan zehazten diren irizpideek bete-betean balio dutelako oraingo izen hauetarako ere. Hauek dira, laburbildurik, 66. arauak 1997an ematen dituen irizpideak:

Santuen izenak gaurko euskal idazkeraz transkribatuko dira, geografi izen bereziak euskaraz idazteko erabili diren irizpideei jarraituz:

1. *c* grafemaren ordez *k* eta *z* erabiliko dira (*Karlos, Katalina, Klemente, Kosme, Oskar, Polikarpo, Zezilia, Zipriano...*).
2. *b* eta *p* aurrean *n* jarriko da (*Anbrosio, Hunberto...*).
3. *n*, *l* eta *r* ondoko *z* eta *s*, *tz* eta *ts* bilakatzen dira: *Antselmo, Frantzisko, Inozentzio, Prudentzio, Martzelo, Martzial, Nartziso, Urtsula, Zeltso*.
4. Geografi izenetan bezala (*Valentzia, Viena, Venezuela...*), *v/b* grafia dela eta, erreferenziaren azken buruan diren santuak eta pertsonaia historikoak aipatzeko *v* grafia egokiago dirudi (*David erregea, Adam eta Eva, Valentin eta Viktor santuak, Veronika, Genoveva Brabantekoa...*).
5. Gure artean tradizio berria duten izenetan hasierako *R*-a bere horretan utziko da (*Rebeka, Rikardo, Roberto, Ruben, Rufo*), tradiziozkoek aurrean bokal bat gorde arren: *Arrosa, Erramun, Erroman*.
6. Tradizio gutxiko izenen kasuan, zalantza egonez gero, frantses eta espainol ereduez gainera, Europako beste hizkuntza zabaletakoak ere, ingeles eta alemanezkoak batik bat, hartuko dira kontutan, bai morfologiari eta bai grafiari dagokionez, eta Ipar eta Hegoaldeko tradizio ezberdinen arteko auziak konpontzeko, nazioarteko forma hedatuenak proposatuko dira: Adibidez, *Agapito / Agapet, Agueda / Agathe, Baltasar / Balthazar, Bernabé / Barnabé, Manuel / Emmanuel, Felipe / Philippe* edo *Jacinto / Hyazinthe* eredu artean, euskararako *Agapeto, Agata, Baltasar, Barnabe, Emanuel, Filipe eta Hiazinto* hobetsiko dira (cf. ingelesez *Agapetus, Agatha, Balthasar, Barnabas, Emmanuel, Philip, Hyacinthus*; alemanez *Agapet, Agatha / Agathe, Balthasar, Emanuel, Philipp, Hyacinth*). Nazioarteko ereduak alde batera edo bestera jotzeko argirik emango ez balute (*Andrés / André / Andrew / Andreas, Lucas / Luc / Luke, Bartolomé / Barthélemy / Bartholomew / Bartholomaüs*), Euskal Herriko forma hedatuenari emango zaio lehentasuna: *Andres, Lukas, Bartolome*.
7. Hebreerazko izenen bukaera dela eta, jatorriz *-ah* izanik, grezieraz nominatiboan *-as* gisa emana, tradizio handiko izenetan (*Tomas, Lukas, Matias...*) halaxe utziko dira euskaraz ere. Oraingo honetan gure artean duen tradizioagatik *Juda* izena hobetsi da.
8. Izen grekoei dagokienez, nominatiboaren *-os* bukaera euskaraz *-o* gisa ezarriko da: *Teodoro, Nartziso...* *-es* amaitzen direnak, aldiz, ez dira aldatuko: *Nikomedes*.
9. Mailegu berrietan, latinetik hartzen diren izen propioak, nominatiboan *-us* bukatzen direnak, euskaraz *-o* bilakatzen dira: *Martzelo, Venantzio, Zeltso*.

Bestalde, 76. arauan —*Latin eta greziar pertsona-izen klasikoak euskaraz emateko irizpideei buruzko erabakia*— zehatz-mehatz adierazi ziren Antzinateko pertsona-izen grekoak euskaraz emateko irizpideak. Judeako eta Israelgo izenak eta gainerako izen biblikoak, grekoak ez badira ere, grekoaren bidez iritsi ziren latinera, eta handik zabaldu ziren Europako gainerako hizkuntzetara.

Euskarara ere latinaren bidez iritsi ziren. Horregatik, oro har, 76. arauko irizpideek bere horretan balio dute Judeako eta Israelgo pertsona-izenen eta gainerako pertsona-izen biblikoen euskarazko grafia finkatzeko, tradizioak argi egiten ez duenean eta 66. arauko irizpideak aski ez direnean.

Irizpide horiei jarraituz moldatu dira Bibliako pertsona-izenen zerrendak, Itun Zaharrekoak zein Itun Berrikoak. Kontuan hartu dira, halaber, literatura-tradizioa, Elizen arteko Biblia eta euskarazko entziklopediak.

Guztira, 202 izen ematen dira zerrendan. Biblian agertzen diren pertsona-izenak askoz gehiago dira, jakina, baina hemen garrantzitsuenak edo ezagunenak baino ez dira jaso. Pertsona-izenez gainera, beste izaki gutxi batzuen izenak ere ageri dira, hala nola *Jahveh*, *Gabriel*, *Luzifer* edo *Satan*.

Gaztelaniazko, frantsesezko eta ingelesezko formak, ohi bezala, sistematikoki bildu dira.

## Bibliako pertsona-izenak

Euskara	Gaztelania	Frantsesa	Ingelesa
Aaron	Aarón	Aaron	Aaron
Abadon	Abadón / Apolión	Abaddon / Apollyon	Abaddon / Apollyon
Abdias	Abdías	Abdias	Obadiah
Abel	Abel	Abel	Abel
Abigail	Abigaíl	Abigail	Abigail
Abimelek	Abimelec / Abimelech	Abimelech / Abimelek	Abimelech / Abimelek
Abner	Abner	Abner	Abner
Abraham	Abraham	Abraham	Abraham
Absalom	Absalón	Absalom	Absalom
Adam	Adán	Adam	Adam
Adonias	Adonías	Adonias / Adonija	Adonijah
Agar	Agar	Agar	Hagar
Ageo	Hageo	Aggée	Haggai
<b>Agripa II.a (Herodes Agripa II.a)</b>	Agripa II (Herodes Agripa II)	Agrippa II (Hérode Agrippa II)	Herod Agrippa II
Akab	Ajab / Acab	Achab	Ahab
Alexandro Janeo	Alejandro Janneo	Alexandre Jannée	Alexander Jannaeus
Amos	Amós	Amos	Amos
Ana	Ana	Anne	Anne / Ann / Anna
Ananias	Ananías	Ananias	Ananias
Anas	Anás	Anân	Annas
<b>Antigono II.a Matatias edo Antigono II.a Asmondarra</b>	Antígono Matatías	Antigone II Mattathiah / Antigone l'Hasmonéen	Antigonus II Mattathias
<b>Antipas Pergamokoa</b>	Antipas de Pérgamo	Antipas de Pergame	Antipas of Pergamum
Aram	Aram	Aram	Aram
Aristobulo I.a	Aristóbulo I	Aristobule I <sup>er</sup>	Aristobulus I
Asuero	Asuero	Assuérus	Ahasuerus
Atalia	Atalía	Athalie	Athaliah
Azarias	Azarías	Azarias	Azariah
Balaam	Balaam	Balaam	Balaam
Baltasar	Belsasar / Baltasar	Belshatsar / Balthazar	Belshazzar / Balthazar
Barnabe	Bernabé	Barnabé	Barnabas
Barrabas	Barrabás	Barabbas	Barabbas
Bartimeo	Bartimeo	Bartimée	Bartimaeus
Benjamin	Benjamín	Benjamin	Benjamin
Betsabe	Betsabé	Bethsabée	Bathsheba
Booz	Booz	Boaz	Boaz

Euskara	Gaztelania	Frantsesa	Ingelesa
Dalila	Dalila	Dalila	Delilah
Dan	Dan	Dan	Dan
Daniel	Daniel	Daniel	Daniel
David	David	David	David
Debora	Débora	Débora	Deborah
Demas	Demas	Démas	Demas
Done Petri edo Simon Petri	Simón Pedro / San Pedro	Simon-Pierre / saint Pierre	Simon Peter / Saint Peter
Dorkas	Dorcas	Dorcas	Dorcas
Efraim	Efraím	Éphraïm	Ephraim
Eleazar	Eleazar	Eléazar	Eleazar / Elazar
Eli	Eli	Eli	Eli
Elias	Elías	Élie	Elijah
Eliezer	Eliezer	Éliézer	Eliezer
Elisabet	Isabel	Élisabeth	Elizabeth
Eliseo	Eliseo	Élisée	Elisha / Eliseus
Eneas	Eneas	Énée	Aeneas
Esau	Esaú	Ésaü	Esau
Esdras edo Ezra	Esdras / Ezra	Esdras / Ezra	Ezra / Ezra the Scribe
Ester	Ester	Esther	Esther
Eva	Eva	Ève	Eve
Ezekiel	Ezequiel	Ézéchiel	Ezekiel
Familia Santua edo Familia Saindua	Sagrada Familia	Sainte Famille	Holy Family
Felix	Félix	Félix	Felix
Filemon	Filemón	Philémon	Philemon
Filipe Diakonoa	Felipe el Diácono	Philippe le diacre	Saint Philip the Evangelist
Fortunato	Fortunato	Fortunatus	Apostle Fortunatus
Gabriel	Gabriel	Gabriel	Gabriel
Gamaliel	Gamaliel	Rabban Gamaliel l'Ancien	Gamaliel the Elder / Rabban Gamaliel I
Gedeon	Gedeón	Gédéon / Gideon	Gideon / Gedeon
Gog	Gog	Gog	Gog
Goliat	Goliat	Goliath	Goliath
Habakuk	Habacuc	Habacuc	Habakkuk / Habacuc
Hananiás	Ananías	Hanania	Hananiah
Henok	Enoc / Henoc	Hénoch	Enoch
Herodes Antipas	Herodes Antipas / Herodes el Tetrarca	Hérode Antipas II	Herod Antipas
Herodes I.a Handia	Herodes I el Grande	Hérode I <sup>er</sup> le Grand	Herod the Great / Herod I

Euskara	Gaztelania	Frantsesa	Ingelesa
Herodias	Herodías	Hérodiade / Hérodiás	Herodias
Hiram I.a	Hiram I	Hiram I <sup>er</sup>	Hiram I
Holofernes	Holofernes	Holopherne	Holofernes
Isaak	Isaac	Isaac	Isaac
Isaias	Isaías	Isaïe / Ésaïe	Isaiah
Isakar	Isacar	Issachar	Issachar
Ismael	Ismael	Ismaël	Ishmael
Israel	Israel	Israël	Israel
Jafet	Jafet	Japhet	Japheth
Jahveh <sup>1</sup>	Yahveh / Yavé	Yahweh / Yahvé	Yahweh
Jairo	Jairo	Jaïrus	Jairus
Jakue <sup>2</sup> Alfeorena edo Jakue Txikia	Santiago, hijo de Alfeo / Santiago el Menor	Jacques d'Alphée / Jacques, fils d'Alphée / Jacques le Mineur	James, son of Alphaeus / James The Less
Jakue <sup>3</sup> Zebedeorena edo Jakue Nagusia	Santiago de Zebedeo / Santiago el Mayor	Jacques de Zébédée / Jacques le Majeur	James, son of Zebedee / James the Greater
Jakue <sup>4</sup> Zuzena	Santiago el Justo	Jacques le Juste	James the Just
Jehova <sup>5</sup>	Jehová	Jéhovah	Jehovah
Jekonias	Joaquín /Jeconías	Joachin / Jéchonias	Jeconiah
Jeremias	Jeremías	Jérémie	Jeremiah
Jeroboam	Jeroboam I	Jéroboam I <sup>er</sup>	Jeroboam
Jese	Jese	Jessé	Jesse
Jesus Nazaretekoa edo Jesu Kristo	Jesús (de Nazaret) / Cristo / Jesucristo	Jésus de Nazareth / Jésus-Christ / Christ	Jesus of Nazareth / Jesus Christ
Jetro	Jetro	Jéthro	Jethro
Jezabel	Jezabel	Jézabel	Jezebel
Joab	Joab	Joab / Yoav	Joab
Joakim	Joaquim	Joaqim	Jehoiakim
Joan Hirkano	Juan Hircano	Jean Hyrcan I <sup>er</sup>	John Hyrcanus

<sup>1</sup> Itun Zaharrean, hebrearren jainkoaren izena.

<sup>2</sup> **Jakue**, **Josef**, **Marko** eta **Petri** izen tradizioidunak dira euskaraz, eta Iparraldeko eta Hegoaldeko tradizioa uztartzen dute. Izen horiek onartu zituen Euskaltzaindiak 1996an (66. araua: *Santutegiko izen ohikoena*), eta izen horiek berresten ditu orain ere. Hala eta guztiz ere, ulerturik Eliza kristauan, Hegoaldean, **Jose**, **Santiago**, **Markos** eta **Pedro** izenak erabiltzen direla, eremu horretan maiz erabiltzen direla eta eremu horretan tradizioa dutela, Euskaltzaindiak ez ditu baztertzen izen horiek Hegoaldeko liturgian erabiltzeko.

<sup>3</sup> Ikus 2. oharra.

<sup>4</sup> Ikus 2. oharra.

<sup>5</sup> Estatu Batuetan 1870ean sortutako mugimendu erlijioso kristauaren izendapenean erabiltzeko: **Jehovaren Lekukoak** (es *testigos de Jehová*; fr *Témoins de Jéhovah*; en *Jehovah's Witnesses*). Hebrearren jainkoaren izenerako, ikus **Jahveh**.

Euskara	Gaztelania	Frantsesa	Ingelesa
<b>Joan Patmoskoa<sup>6</sup></b> edo <b>Joanes Patmoskoa</b> <b>Joan Ebanjelaria</b> edo <b>Joanes Ebanjelaria</b>	Juan de Patmos / Juan el Apokaleta Juan el Evangelista	Jean de Patmos / Jean le visionnaire Jean l'évangéliste	John of Patmos John the Evangelist
<b>Joanes Bataiatzailea</b> edo <b>Joan Bataiatzailea</b>	Juan el Bautista	Jean le Baptiste	John the Baptist
<b>Job</b>	Job	Job	Job
<b>Joel</b>	Joel	Joël	Joel
<b>Jonas</b>	Jonás	Jonas	Jonah / Jonas
<b>Jonatan</b>	Jonatán	Jonathan	Jonathan
<b>Josef<sup>7</sup></b>	José	Joseph	Joseph
<b>Josef<sup>8</sup> (Nazaretekoa)</b>	José de Nazaret	Joseph	Joseph
<b>Josef<sup>9</sup> Arimateakoa</b>	José de Arimatea	Joseph d'Arimatee / Joseph d'Arimatee	Joseph of Arimathea
<b>Josias</b>	Josías	Josias	Josiah
<b>Josue</b>	Josué	Josué	Joshua
<b>Juda<sup>10</sup></b>	Judá	Juda	Judah
<b>Juda<sup>11</sup> (Tadeo)</b>	Judas Tadeo	Jude Thaddée / Judas Thaddée	Jude / Jude of James / Jude Thaddaeus / Judas Thaddaeus
<b>Judas Galilearra</b> edo <b>Judas Gamalakoa</b>	Judas el Galileo, / Judas de Galilea / Judas de Gamala	Judas le Galiléen / Judas le Gaulanite / Judas de Gamala	Judas of Galilee / Judas of Gamala
<b>Judas<sup>12</sup> Iskariote</b>	Judas Iskariote	Judas Iskariote	Judas Iscariot
<b>Judas Makabearra</b>	Judas Macabeo	Judas Maccabée	Judah Maccabee / Judas Maccabeus
<b>Judit</b>	Judit	Judith	Judith

<sup>6</sup> Tradizio kristauaren arabera, *Joan Patmoskoa* eta *Joan Ebanjelaria* pertsona bera dira.

<sup>7</sup> Itun Zaharreko pertsonaia, Jakoben hamaikagarren semea.

<sup>8</sup> Ikus 2. oharra.

<sup>9</sup> Ikus 2. oharra.

<sup>10</sup> Itun Zaharrekoa, Jakoben laugarren semea.

<sup>11</sup> Euskaltzaindiaren 66. arauan (*Santutegiko izen ohikoenak*), **Juda** izena agertzen da. Hala arautu zen, hala agertzen delako euskarazko tradizio zaharrean (*San Simon eta Juda negua eldu da*. E. Garibai, 1591-1592). **Juda** zein **Judas** grafien jatorria grekozko **Ιούδας** izena da (hebreeraz, יהודה). **Judas iskariote**ren fama txarra izan liteke grafia-bereizketaren jatorria (Bibliaren arabera, Jesusi traizio egin zion); hala gertatzen da, adibidez, frantsesez eta ingelesez. Gaztelaniaz, berriz, **Judas** grafia erabiltzen da bietarako.

<sup>12</sup> Euskaltzaindiaren 66. arauan (*Santutegiko izen ohikoenak*), **Juda** izena agertzen da. Izen hori **Juda Tadeo** santuari dagokio. Jesus Nazaretekoaren apostoluetako bat izan zen. **Judas Iskariote** ere Jesus Nazaretekoaren apostoluetako bat izan zen, baina ez da santua, eta, hura izendatzeko, **Judas** grafia nagusi da euskarazko tradizioan, hala Iparraldean nola Hegoaldean (Idazle hauek guztiek **Judas** grafia erabili zuten: G. Adéma *Zaldubi*, J. B. Agirre, P. A. Añibarro, E. M. Azkue, A. Baratzart, C. Beobide, A. Kardaberaz, J. A. Mogel, M. Duhalde, J. Duvoisin; J. Egiategi, J. Elizalde *Zerbitzari*, K. Enbeita, Etxeberri apezta, T. Etxebarria, J. I. Gerriko, J. Haraneder, J. Hiriart-Urruti, E. Intxauspe, D. Intza, P. F. Irigarai, B. Joanategi, J. Kerexeta, P. Lafitte, E. Lapeyre, F. I. Lardizabal, B. Larregi, Lazarraga, J. Lizarraga (Elkanokoa), J. M. Lujanbio *Txirrita*, B. Madariaga, S. Mendiburu, J. Mirande, V. Mogel, N. Ormaetxea *Orix*, J. F. Petriarena *Xenpelar*, B. Pradere, J. A. Ubillos, Xarlem, A. Zubikarai).

Euskara	Gaztelania	Frantsesa	Ingelesa
<b>Kaifas</b>	Caifás	Caïphe	Caiaphas
<b>Kain</b>	Caín	Caïn	Cain
<b>Kam</b>	Cam	Cham	Ham
<b>Kenan</b>	Cainán	Kénan	Kenan / Qenan / Kainan
<b>Klaudia Prokula</b>	Claudia Prócula	Claudia Procula	Claudia Procles / Claudia Procula
<b>Laban</b>	Labán	Laban	Laban
<b>Lazaro Betaniakoa</b>	Lázaro de Betania	Lazare de Béthanie	Lazarus of Bethany / Lazarus of the Four Days
<b>Lea</b>	Lea	Léa	Leah
<b>Lebi</b>	Leví	Lévi	Levi
<b>Longino</b>	Longino	Longin le Centurion	Longinus
<b>Lot</b>	Lot	Loth / Lot	Lot
<b>Lukas Ebanjelaria</b>	Lucas el Evangelista	Luc l'évangéliste	Luke the Evangelist
<b>Luzifer</b>	Lucifer	Lucifer	Lucifer
<b>Magog</b>	Magog	Magog	Magog
<b>Malakias</b>	Malaquías	Malachie	Malachi / Malachias
<b>Malko</b>	Malco	Malchus	Malchus
<b>Manases</b>	Manasés	Manassé	Manasseh
<b>Mardoqueo edo Mordekai</b>	Mardoqueo	Mardochée	Mordecai / Mordechai
<b>Maria</b>	María	Marie	Mary
<b>Maria Betaniakoa</b>	María de Betania	Marie de Béthanie	Mary of Bethany
<b>Maria Kleofasena</b>	María de Cleofás / María de Cleofé	Marie de Clopas / Marie d'Alphée	Mary of Clopas / Mary of Cleopas
<b>Maria Magdalakoa edo Maria Magdalena edo Magdalena</b>	María Magdalena	Marie de Magdala / Marie la Magdaléenne / Marie-Madeleine / Madeleine	Mary Magdalene / Mary of Magdala / The Magdalene
<b>Marko<sup>13</sup> Ebanjelaria</b>	Marcos Evangelista	Marc	Mark the Evangelist
<b>Marta Betaniakoa</b>	Marta de Betania	Marthe de Béthanie	Martha of Bethany
<b>Matatias</b>	Matatías	Mattathias	Mattathias
<b>Mateo Ebanjelaria</b>	Mateo el Evangelista	Matthieu	Matthew the Apostle
<b>Matusalem</b>	Matusalén	Mathusalem	Methuselah
<b>Melkisedek</b>	Melquisedec	Melchisédech	Melchizedek
<b>Menahem</b>	Menajem / Menahem	Ménahem	Menahem
<b>Mikeas</b>	Miqueas	Michée	Micah
<b>Mikel</b>	Miguel	Michel	Michael
<b>Moises</b>	Moisés	Moïse	Moses
<b>Naaman</b>	Naamán	Naaman	Naaman

<sup>13</sup> Ikus 2. oharra.



Euskara	Gaztelania	Frantsesa	Ingelesa
Nahum	Nahum	Nahum	Nahum
Natan	Natán	Nathan	Nathan
Neftali	Neftalí	Nephtali	Naphtali
Nikodemo	Nicodemo	Nicodème	Nicodemus
Nimrod	Nimrod / Nemrod	Nimrod	Nimrod
Noe	Noé	Noé	Noah
Noemi	Noemí	Noémie / Noémi	Naomi
Omri	Omri	Omri	Omri
Onan	Onán	Onan	Onan
Oseas edo Osee	Oseas	Osée	Hosea
Paulo Tarsokoa edo Saulo	Pablo de Tarso	Paul de Tarse	Paul the Apostle / Saul of Tarsus
Petri <sup>14</sup> edo Simon Petri; Done Petri	Simón Pedro / San Pedro	Simon-Pierre / saint Pierre	Simon Peter / Saint Peter
Pontzio Pilato	Poncio Pilato	Ponce Pilate	Pontius Pilate
Potifar	Putifar	Potiphar	Potiphar / Potifar
Priszila	Priscilla	Priscille	Priscilla
Prokoro	Prócoro	Prochore / Procore	Prochorus
Rafael	Rafael	Raphaël	Raphael
Rakel	Raquel	Rachel	Rachel
Rebeka	Rebeca	Rébecca	Rebecca
Ruben	Rubén	Ruben	Reuben
Rut	Rut	Ruth	Ruth
Salome	Salomé	Salomé	Salome
Salome Alexandra	Salomé Alejandra	Salomé Alexandra	Salome Alexandra / Alexandra of Jerusalem
Salomon	Salomón	Salomon	Solomon
Samuel	Samuel	Samuel	Samuel
Sanson edo Samson	Sansón	Samson	Samson
Sara	Sara	Sarah	Sarah
Satan edo Satanas	Satanás / Satán	Satan	Satan
Saul	Saúl	Saül	Saul
Sedekias	Sedequías	Sédécias	Zedekiah
Sefora edo Tzipora	Séfora	Séphora	Zipporah
Sem	Sem	Sem	Shem
Sergio Paulo	Sergio Pablo	Lucius Sergius Paullus	Lucius Sergius Paul(l)us
Set	Set	Seth	Seth
Silas	Silas	Silas / Silvanus	Silas

<sup>14</sup> Ikus 2. oharra.

<b>Euskara</b>	<b>Gaztelania</b>	<b>Frantsesa</b>	<b>Ingelesa</b>
<b>Simeon Jerusalemgoa</b>	Simeón	Siméon de Jérusalem	Simeon of Jerusalem
<b>Simon Legenduna</b>	Simón el Leproso	Simon le lépreux	Simon the Leper
<b>Simon Magoa</b>	Simón el Mago / Simón de Gitta	Simon le Magicien / Simon le Mage	Simon the Sorcerer / Simon the Magician
<b>Simon Makabearra</b>	Simón Macabeo	Simon	Simon Thassi
<b>Simon Zelote</b>	Simón el Zelote	Simon le Zélote	Simon the Zealot / Simon Zelotes
<b>Simon Zirenekoa</b>	Simón de Cirene / Simón el Cirineo	Simon de Cyrène	Simon of Cyrene
<b>Sofonias</b>	Sofonías	Sophonie	Zephaniah / Sophonias
<b>Tamar</b>	Tamar	Tamar	Tamar
<b>Timoteo</b>	Timoteo	Timothée	Timothy
<b>Tirtza</b>	Tirsá	Thirsta	Tirzah
<b>Tito</b>	Tito	Tite	Titus
<b>Tobias</b>	Tobías	Tobie	Tobias
<b>Tobias edo Tobit</b>	Tobit / Tobías	Tobie	Tobit / Tobias
<b>Tubal</b>	Tubal	Tubal / Toubal	Tubal
<b>Tubalkain</b>	Tubalcaïn	Toubal-Caïn / Tubal-Caïn	Tubal-cain
<b>Urbano Mazedoniakoa</b>	Urbano de Macedonia	Urbain de Macédoine	Urban of Macedonia
<b>Urias hitita</b>	Urías el hitita	Urie le Hittite / Ourias le Hittite / Urie, le Héthien	Uriah the Hittite
<b>Zabulon</b>	Zabulón	Zabulon	Zebulun
<b>Zakarias</b>	Zacarías	Zacharie	Zechariah
<b>Zebedeo</b>	Zebedeo	Zébédée	Zebedee

Euskaltzaindiak 2014ko ekainaren 27an onartua, Gasteizen

## GAZTELANIA-EUSKARA ZERRENDA

<b>Gaztelania</b>	<b>Euskara</b>
Aarón	<b>Aaron</b>
Abadón / Apolión	<b>Abadon</b>
Abdías	<b>Abdias</b>
Abel	<b>Abel</b>
Abigaíl	<b>Abigail</b>
Abimelec / Abimelech	<b>Abimelek</b>
Abner	<b>Abner</b>
Abraham	<b>Abraham</b>
Absalón	<b>Absalom</b>
Adán	<b>Adam</b>
Adonías	<b>Adonias</b>
Agar	<b>Agar</b>
Agripa II (Herodes Agripa II)	<b>Agripa II.a (Herodes Agripa II.a)</b>
Ajab / Acab	<b>Akab</b>
Alejandro Janneo	<b>Alexandro Janeo</b>
Amós	<b>Amos</b>
Ana	<b>Ana</b>
Ananías	<b>Ananias</b>
Ananías	<b>Hananias</b>
Anás	<b>Anas</b>
Antígono Matatías	<b>Antigono II.a Matatias edo Antigono II.a Asmondarra</b>
Antipas de Pérgamo	<b>Antipas Pergamokoa</b>
Aram	<b>Aram</b>
Aristóbulo I	<b>Aristobulo I.a</b>
Asuero	<b>Asuero</b>
Atalía	<b>Atalia</b>
Azarías	<b>Azarias</b>
Balaam	<b>Balaam</b>
Barrabás	<b>Barrabas</b>
Bartimeo	<b>Bartimeo</b>
Belsasar / Baltasar	<b>Baltasar</b>
Benjamín	<b>Benjamin</b>
Bernabé	<b>Barnabe</b>
Betsabé	<b>Betsabe</b>
Booz	<b>Booz</b>
Caifás	<b>Kaifas</b>

<b>Gaztelania</b>	<b>Euskara</b>
Caín	<b>Kain</b>
Cainán	<b>Kenan</b>
Cam	<b>Kam</b>
Claudia Prócula	<b>Klaudia Prokula</b>
Dalila	<b>Dalila</b>
Dan	<b>Dan</b>
Daniel	<b>Daniel</b>
David	<b>David</b>
Débora	<b>Debora</b>
Demas	<b>Demas</b>
Dorcas	<b>Dorkas</b>
Efraím	<b>Efraim</b>
Eleazar	<b>Eleazar</b>
Eli	<b>Eli</b>
Elías	<b>Elias</b>
Eliezer	<b>Eliezer</b>
Eliseo	<b>Eliseo</b>
Eneas	<b>Eneas</b>
Enoc / Henoc	<b>Henok</b>
Esaú	<b>Esau</b>
Esdras / Ezra	<b>Esdras edo Ezra</b>
Ester	<b>Ester</b>
Eva	<b>Eva</b>
Ezequiel	<b>Ezekiel</b>
Felipe el Diácono	<b>Filipe Diakonoa</b>
Félix	<b>Felix</b>
Filemón	<b>Filemon</b>
Fortunato	<b>Fortunato</b>
Gabriel	<b>Gabriel</b>
Gamaliel	<b>Gamaliel</b>
Gedeón	<b>Gedeon</b>
Gog	<b>Gog</b>
Goliat	<b>Goliat</b>
Habacuc	<b>Habakuk</b>
Hageo	<b>Ageo</b>
Herodes Antipas / Herodes el Tetrarca	<b>Herodes Antipas</b>
Herodes I el Grande	<b>Herodes I.a Handia</b>
Herodías	<b>Herodias</b>

<b>Gaztelania</b>	<b>Euskara</b>
Hiram I	<b>Hiram I.a</b>
Holofernes	<b>Holofernes</b>
Isaac	<b>Isaak</b>
Isabel	<b>Elisabet</b>
Isacar	<b>Isakar</b>
Isaías	<b>Isaias</b>
Ismael	<b>Ismael</b>
Israel	<b>Israel</b>
Jafet	<b>Jafet</b>
Jairo	<b>Jairo</b>
Jehová	<b>Jehova<sup>15</sup></b>
Jeremías	<b>Jeremias</b>
Jeroboam I	<b>Jeroboam</b>
Jese	<b>Jese</b>
Jesús (de Nazaret) / Cristo / Jesucristo	<b>Jesus Nazaretekoa edo Jesu Kristo</b>
Jetro	<b>Jetro</b>
Jezabel	<b>Jezabel</b>
Joab	<b>Joab</b>
Joaquim	<b>Joakim</b>
Joaquín /Jeconías	<b>Jekonias</b>
Job	<b>Job</b>
Joel	<b>Joel</b>
Jonás	<b>Jonas</b>
Jonatán	<b>Jonatan</b>
José	<b>Josef<sup>16</sup></b>
José de Arimatea	<b>Josef<sup>17</sup> Arimateakoa</b>
José de Nazaret	<b>Josef<sup>18</sup> (Nazaretekoa)</b>
Josías	<b>Josias</b>
Josué	<b>Josue</b>

<sup>15</sup> Estatu Batuetan 1870ean sortutako mugimendu erlijioso kristauaren izendapenean erabiltzeko: **Jehovaren Lekukoak** (es **testigos de Jehová**; fr **Témoins de Jéhovah**; en **Jehovah's Witnesses**). Hebrearren jaingoaren izenerako, ikus **Jahveh**.

<sup>16</sup> Itun Zaharreko pertsonaia, Jakoben hamaikagarren semea.

<sup>17</sup> **Jakue, Josef, Marko** eta **Petri** izen tradiziodunak dira euskaraz, eta Iparraldeko eta Hegoaldeko tradizioa uztartzen dute. Izen horiek onartu zituen Euskaltzaindiak 1996an (66. araua: *Santutegiko izen ohikoenak*), eta izen horiek berresten ditu orain ere. Hala eta guztiz ere, ulerturik Eliza kristauan, Hegoaldean, **Jose, Santiago, Markos** eta **Pedro** izenak erabiltzen direla, eremu horretan maiz erabiltzen direla eta eremu horretan tradizioa dutela, Euskaltzaindiak ez ditu baztertzen izen horiek Hegoaldeko liturgian erabiltzeko.

<sup>18</sup> Ikus 17. oharra.

Gaztelania	Euskara
Juan de Patmos / Juan el Apokaleta Juan el Evangelista	<b>Joan Patmoskoa</b> <sup>19</sup> edo <b>Joanes Patmoskoa</b> <b>Joan Ebanjelaria</b> edo <b>Joanes Ebanjelaria</b>
Juan el Bautista	<b>Joanes Bataiatzailea</b> edo <b>Joan Bataiatzailea</b>
Juan Hircano	<b>Joan Hircano</b>
Judá	<b>Juda</b> <sup>20</sup>
Judas el Galileo, / Judas de Galilea / Judas de Gamala	<b>Judas Galilearra</b> edo <b>Judas Gamalakoa</b>
Judas Iscariote	<b>Judas</b> <sup>21</sup> <b>Iskariote</b>
Judas Macabeo	<b>Judas Makabearra</b>
Judas Tadeo	<b>Juda</b> <sup>22</sup> ( <b>Tadeo</b> )
Judit	<b>Judit</b>
Labán	<b>Laban</b>
Lázaro de Betania	<b>Lazaro Betaniakoa</b>
Lea	<b>Lea</b>
Leví	<b>Lebi</b>
Longino	<b>Longino</b>
Lot	<b>Lot</b>
Lucas el Evangelista	<b>Lukas Ebanjelaria</b>
Lucifer	<b>Luzifer</b>
Magog	<b>Magog</b>
Malaquías	<b>Malakias</b>
Malco	<b>Malko</b>
Manasés	<b>Manases</b>
Marcos Evangelista	<b>Marko</b> <sup>23</sup> <b>Ebanjelaria</b>

<sup>19</sup> Tradizio kristauaren arabera, *Joan Patmoskoa* eta *Joan Ebanjelaria* pertsona bera dira.

<sup>20</sup> Itun Zaharrekoa, Jakoben laugarren semea.

<sup>21</sup> Euskaltzaindiaren 66. arauan (*Santutegiko izen ohikoenak*), **Juda** izena agertzen da. Izen hori **Juda Tadeo** santuari dagokio. Jesus Nazaretokoaren apostoluetako bat izan zen. **Judas Iskariote** ere Jesus Nazaretokoaren apostoluetako bat izan zen, baina ez da santua, eta, hura izendatzeko, **Judas** grafia nagusi da euskarazko tradizioan, hala Iparraldean nola Hegoaldean (Idazle hauek guztiek **Judas** grafia erabili zuten: G. Adéma *Zaldubi*, J. B. Agirre, P. A. Añibarro, E. M. Azkue, A. Baratzart, C. Beobide, A. Kardaberaz, J. A. Mogel, M. Duhalde, J. Duvoisin; J. Egiategi, J. Elizalde *Zerbitzari*, K. Enbeita, Etxeberri apezka, T. Etxebarria, J. I. Gerriko, J. Haraneder, J. Hiriart-Urruti, E. Intxauspe, D. Intza, P. F. Irigarai, B. Joanategi, J. Kerexeta, P. Lafitte, E. Lapeyre, F. I. Lardizabal, B. Larregi, Lazarraga, J. Lizarraga (Elkanokoa), J. M. Lujanbio *Txirrita*, B. Madariaga, S. Mendiburu, J. Mirande, V. Mogel, N. Ormaetxea *Orix*, J. F. Petriarena *Xenpelar*, B. Pradere, J. A. Ubillos, Xarlem, A. Zubikarai).

<sup>22</sup> Euskaltzaindiaren 66. arauan (*Santutegiko izen ohikoenak*), **Juda** izena agertzen da. Hala arautu zen, hala agertzen delako euskarazko tradizio zaharrean (*San Simon eta Juda negua eldu da*. E. Garibai, 1591-1592). **Juda** zein **Judas** grafien jatorria grekozko **Ιουδᾶς** izena da (hebreeraz, יהודה). **Judas iskarioter**en fama txarra izan liteke grafia-bereizketaren jatorria (Bibliaren arabera, Jesusi traizio egin zion); hala gertatzen da, adibidez, frantsesez eta ingelesez. Gaztelaniaz, berriz, **Judas** grafia erabiltzen da bietarako.

<sup>23</sup> Ikus 17. oharra.

<b>Gaztelania</b>	<b>Euskara</b>
Mardoqueo	<b>Mardoqueo edo Mordekai</b>
María	<b>Maria</b>
María de Betania	<b>Maria Betaniakoa</b>
María de Cleofás / María de Cleofé	<b>Maria Kleofasena</b>
María Magdalena	<b>Maria Magdalakoa edo Maria Magdalena edo Magdalena</b>
Marta de Betania	<b>Marta Betaniakoa</b>
Matatías	<b>Matatias</b>
Mateo el Evangelista	<b>Mateo Ebanjelaria</b>
Musalén	<b>Musalem</b>
Melquisedec	<b>Melkisedek</b>
Menajem / Menahem	<b>Menahem</b>
Miguel	<b>Mikel</b>
Miqueas	<b>Mikeas</b>
Moisés	<b>Moises</b>
Naamán	<b>Naaman</b>
Nahum	<b>Nahum</b>
Natán	<b>Natan</b>
Neftalí	<b>Neftali</b>
Nicodemo	<b>Nikodemo</b>
Nimrod / Nemrod	<b>Nimrod</b>
Noé	<b>Noe</b>
Noemí	<b>Noemi</b>
Omrí	<b>Omri</b>
Onán	<b>Onan</b>
Oseas	<b>Oseas edo Osee</b>
Pablo de Tarso	<b>Paulo Tarsokoa edo Saulo</b>
Poncio Pilato	<b>Pontzio Pilato</b>
Priscilla	<b>Priszila</b>
Prócoro	<b>Prokoro</b>
Putifar	<b>Potifar</b>
Rafael	<b>Rafael</b>
Raquel	<b>Rakel</b>
Rebeca	<b>Rebeka</b>
Rubén	<b>Ruben</b>
Rut	<b>Rut</b>
Sagrada Familia	<b>Familia Santua edo Familia Saindua</b>

<b>Gaztelania</b>	<b>Euskara</b>
Salomé	<b>Salome</b>
Salomé Alejandra	<b>Salome Alexandra</b>
Salomón	<b>Salomon</b>
Samuel	<b>Samuel</b>
Sansón	<b>Sanson edo Samson</b>
Santiago de Zebedeo / Santiago el Mayor	<b>Jakue<sup>24</sup> Zebedeorena edo Jakue Nagusia</b>
Santiago el Justo	<b>Jakue<sup>25</sup> Zuzena</b>
Santiago, hijo de Alfeo / Santiago el Menor	<b>Jakue<sup>26</sup> Alfeorena edo Jakue Txikia</b>
Sara	<b>Sara</b>
Satanás / Satán	<b>Satan edo Satanas</b>
Saúl	<b>Saul</b>
Sedequías	<b>Sedekias</b>
Séfora	<b>Sefora edo Tzipora</b>
Sem	<b>Sem</b>
Sergio Pablo	<b>Sergio Paulo</b>
Set	<b>Set</b>
Silas	<b>Silas</b>
Simeón	<b>Simeon Jerusalemgoa</b>
Simón de Cirene / Simón el Cirineo	<b>Simon Zirenekoa</b>
Simón el Leproso	<b>Simon Legenduna</b>
Simón el Mago / Simón de Gitta	<b>Simon Magoa</b>
Simón el Zelote	<b>Simon Zelote</b>
Simón Macabeo	<b>Simon Makabearra</b>
Simón Pedro / San Pedro	<b>Done Petri edo Simon Petri</b>
Simón Pedro / San Pedro	<b>Petri<sup>27</sup> edo Simon Petri; Done Petri</b>
Sofonías	<b>Sofonias</b>
Tamar	<b>Tamar</b>
Timoteo	<b>Timoteo</b>
Tirsá	<b>Tirtza</b>
Tito	<b>Tito</b>
Tobías	<b>Tobias</b>
Tobit / Tobías	<b>Tobias edo Tobit</b>

<sup>24</sup> Ikus 17. oharra.

<sup>25</sup> Ikus 17. oharra.

<sup>26</sup> Ikus 17. oharra.

<sup>27</sup> Ikus 17. oharra.



<b>Gaztelania</b>	<b>Euskara</b>
Tubal	<b>Tubal</b>
Tubalcaín	<b>Tubalkain</b>
Urbano de Macedonia	<b>Urbano Mazedoniakoa</b>
Urías el hitita	<b>Urias hitita</b>
Yahveh / Yavé	<b>Jahveh<sup>28</sup></b>
Zabulón	<b>Zabulon</b>
Zacarías	<b>Zakarias</b>
Zebedeo	<b>Zebedeo</b>

## FRANTSESA-EUSKARA ZERRENDA

<b>Frantsesa</b>	<b>Euskara</b>
Aaron	<b>Aaron</b>
Abaddon / Apollyon	<b>Abadon</b>
Abdias	<b>Abdias</b>
Abel	<b>Abel</b>
Abigaïl	<b>Abigail</b>
Abimelech / Abimelek	<b>Abimelek</b>
Abner	<b>Abner</b>
Abraham	<b>Abraham</b>
Absalom	<b>Absalom</b>
Achab	<b>Akab</b>
Adam	<b>Adam</b>
Adonias / Adonija	<b>Adonias</b>
Agar	<b>Agar</b>
Aggée	<b>Ageo</b>
Agrippa II (Hérode Agrippa II)	<b>Agripa II.a (Herodes Agripa II.a)</b>
Alexandre Jannée	<b>Alexandro Janeo</b>
Amos	<b>Amos</b>
Anân	<b>Anas</b>
Ananias	<b>Ananias</b>
Anne	<b>Ana</b>
Antigone II Mattathiah / Antigone l'Hasmonéen	<b>Antigono II.a Matatias edo Antigono II.a Asmondarra</b>
Antipas de Pergame	<b>Antipas Pergamokoa</b>
Aram	<b>Aram</b>
Aristobule I <sup>er</sup>	<b>Aristobulo I.a</b>

<sup>28</sup> Itun Zaharrear, hebrearren jainkoaren izena.

<b>Frantsesa</b>	<b>Euskara</b>
Assuérus	<b>Asuero</b>
Athalie	<b>Atalia</b>
Azarias	<b>Azarias</b>
Balaam	<b>Balaam</b>
Barabbas	<b>Barrabas</b>
Barnabé	<b>Barnabe</b>
Bartimée	<b>Bartimeo</b>
Belshatsar / Balthazar	<b>Baltasar</b>
Benjamin	<b>Benjamin</b>
Bethsabée	<b>Betsabe</b>
Boaz	<b>Booz</b>
Caïn	<b>Kain</b>
Caïphe	<b>Kaifas</b>
Cham	<b>Kam</b>
Claudia Procula	<b>Klaudia Prokula</b>
Dalila	<b>Dalila</b>
Dan	<b>Dan</b>
Daniel	<b>Daniel</b>
David	<b>David</b>
Débora	<b>Debora</b>
Démas	<b>Demas</b>
Dorcas	<b>Dorkas</b>
Eléazar	<b>Eleazar</b>
Eli	<b>Eli</b>
Élie	<b>Elias</b>
Éliézer	<b>Eliezer</b>
Élisabeth	<b>Elisabet</b>
Élisée	<b>Eliseo</b>
Énée	<b>Eneas</b>
Éphraïm	<b>Efraim</b>
Ésaü	<b>Esau</b>
Esdras / Ezra	<b>Esdras edo Ezra</b>
Esther	<b>Ester</b>
Ève	<b>Eva</b>
Ézéchiël	<b>Ezekiel</b>
Félix	<b>Felix</b>
Fortunatus	<b>Fortunato</b>
Gabriel	<b>Gabriel</b>

Frantsesa	Euskara
Gédéon / Gideon	Gedeon
Gog	Gog
Goliath	Goliat
Habacuc	Habakuk
Hanania	Hanania
Hénoch	Henok
Hérode Antipas II	Herodes Antipas
Hérode I <sup>er</sup> le Grand	Herodes I.a Handia
Hérodiade / Hérodiad	Herodias
Hiram I <sup>er</sup>	Hiram I.a
Holopherne	Holofernes
Isaac	Isaak
Isaïe / Ésaïe	Isaias
Ismaël	Ismael
Israël	Israel
Issachar	Isakar
Jacques d'Alphée / Jacques, fils d'Alphée / Jacques le Mineur	Jakue <sup>29</sup> Alfeorena edo Jakue Txikia
Jacques de Zébédée / Jacques le Majeur	Jakue <sup>30</sup> Zebedeorena edo Jakue Nagusia
Jacques le Juste	Jakue <sup>31</sup> Zuzena
Jaïrus	Jairo
Japhet	Jafet
Jean de Patmos / Jean le visionnaire Jean l'évangéliste	Joan Patmoskoa <sup>32</sup> edo Joanes Patmoskoa Joan Ebanjelaria edo Joanes Ebanjelaria
Jean Hyrcan Ier	Joan Hirkanok
Jean le Baptiste	Joanes Bataiatzailea edo Joan Bataiatzailea
Jéhovah	Jehova <sup>33</sup>
Jérémie	Jeremias

<sup>29</sup> **Jakue, Josef, Marko** eta **Petri** izen tradiziodunak dira euskaraz, eta Iparraldeko eta Hegoaldeko tradizioa uztartzen dute. Izen horiek onartu zituen Euskaltzaindiak 1996an (66. araua: *Santutegiko izen ohikoena*), eta izen horiek berresten ditu orain ere. Hala eta guztiz ere, ulerturik Eliza kristauan, Hegoaldean, **Jose, Santiago, Markos** eta **Pedro** izenak erabiltzen direla, eremu horretan maiz erabiltzen direla eta eremu horretan tradizioa dutela, Euskaltzaindiak ez ditu baztertzen izen horiek Hegoaldeko liturgian erabiltzeko.

<sup>30</sup> Ikus 29. oharra.

<sup>31</sup> Ikus 29. oharra.

<sup>32</sup> Tradizio kristauaren arabera, **Joan Patmoskoa** eta **Joan Ebanjelaria** pertsona bera dira.

<sup>33</sup> Estatu Batuetan 1870ean sortutako mugimendu erlijioso kristauaren izendapenean erabiltzeko: **Jehovaren Lekukoak** (es *testigos de Jehová*; fr *Témoins de Jéhovah*; en *Jehovah's Witnesses*). Hebrearren jainkoaren izenerako, ikus **Jahveh**.

Frantsesa	Euskara
Jéroboam I <sup>er</sup>	<b>Jeroboam</b>
Jessé	<b>Jese</b>
Jésus de Nazareth / Jésus-Christ / Christ	<b>Jesus Nazaretekoa edo Jesu Kristo</b>
Jéthro	<b>Jetro</b>
Jézabel	<b>Jezabel</b>
Joab / Yoav	<b>Joab</b>
Joachin / Jéchonias	<b>Jekonias</b>
Joaqim	<b>Joakim</b>
Job	<b>Job</b>
Joël	<b>Joel</b>
Jonas	<b>Jonas</b>
Jonathan	<b>Jonatan</b>
Joseph	<b>Josef<sup>34</sup></b>
Joseph	<b>Josef<sup>35</sup> (Nazaretekoa)</b>
Joseph d'Arimathie / Joseph d'Arimathée	<b>Josef<sup>36</sup> Arimateakoa</b>
Josias	<b>Josias</b>
Josué	<b>Josue</b>
Juda	<b>Juda<sup>37</sup></b>
Judas Iscariote	<b>Judas<sup>38</sup> Iskariote</b>
Judas le Galiléen / Judas le Gaulanite / Judas de Gamala	<b>Judas Galilearra edo Judas Gamalakoa</b>
Judas Maccabée	<b>Judas Makabearra</b>
Jude Thaddée / Judas Thaddée	<b>Juda<sup>39</sup> (Tadeo)</b>
Judith	<b>Judit</b>

<sup>34</sup> Itun Zaharreko pertsonaia, Jakoben hamaikagarren semea.

<sup>35</sup> Ikus 29. oharra.

<sup>36</sup> Ikus 29. oharra.

<sup>37</sup> Itun Zaharrekoa, Jakoben laugarren semea.

<sup>38</sup> Euskaltzaindiaren 66. arauan (*Santutegiko izen ohikoenak*), **Juda** izena agertzen da. Izen hori **Juda Tadeo** santuari dagokio. Jesus Nazaretekoaren apostoluetako bat izan zen. **Judas Iskariote** ere Jesus Nazaretekoaren apostoluetako bat izan zen, baina ez da santua, eta, hura izendatzeko, **Judas** grafia nagusi da euskarazko tradizioan, hala Iparraldean nola Hegoaldean (Idazle hauek guztiek **Judas** grafia erabili zuten: G. Adéma *Zaldubi*, J. B. Agirre, P. A. Añibarro, E. M. Azkue, A. Baratzart, C. Beobide, A. Kardaberaz, J. A. Mogel, M. Duhalde, J. Duvoisin; J. Egiategi, J. Elizalde *Zerbitzari*, K. Enbeita, Etxeberri apeza, T. Etxebarria, J. I. Gerriko, J. Haraneder, J. Hiriart-Urruti, E. Intxauspe, D. Intza, P. F. Irigarai, B. Joanategi, J. Kerexeta, P. Lafitte, E. Lapeyre, F. I. Lardizabal, B. Larregi, Lazarraga, J. Lizarraga (Elkanokoa), J. M. Lujanbio *Txirrita*, B. Madariaga, S. Mendiburu, J. Mirande, V. Mogel, N. Ormaetxea *Orix*, J. F. Petriarena *Xenpelar*, B. Pradere, J. A. Ubillos, Xarlem, A. Zubikarai).

<sup>39</sup> Euskaltzaindiaren 66. arauan (*Santutegiko izen ohikoenak*), **Juda** izena agertzen da. Hala arautu zen, hala agertzen delako euskarazko tradizio zaharrean (*San Simon eta Juda negua eldu da*. E. Garibai, 1591-1592). **Juda** zein **Judas** grafien jatorria grekozko **Ιουδᾶς** izena da (hebreeraz, יהודה). **Judas iskarioter**en fama txarra izan liteke grafia-bereizketaren jatorria (Bibliaren arabera, Jesusi traizio egin zion); hala gertatzen da, adibidez, frantsesez eta ingelesez. Gaztelaniaz, berriz, **Judas** grafia erabiltzen da bietarako.

<b>Frantsesa</b>	<b>Euskara</b>
Kénan	<b>Kenan</b>
Laban	<b>Laban</b>
Lazare de Béthanie	<b>Lazaro Betaniakoa</b>
Léa	<b>Lea</b>
Lévi	<b>Lebi</b>
Longin le Centurion	<b>Longino</b>
Loth / Lot	<b>Lot</b>
Luc l'évangéliste	<b>Lukas Ebanjelaria</b>
Lucifer	<b>Luzifer</b>
Lucius Sergius Paullus	<b>Sergio Paulo</b>
Magog	<b>Magog</b>
Malachie	<b>Malakias</b>
Malchus	<b>Malko</b>
Manassé	<b>Manases</b>
Marc	<b>Marko<sup>40</sup> Ebanjelaria</b>
Mardochée	<b>Mardokeo edo Mordekai</b>
Marie	<b>Maria</b>
Marie de Béthanie	<b>Maria Betaniakoa</b>
Marie de Clopas / Marie d'Alphée	<b>Maria Kleofasena</b>
Marie de Magdala / Marie la Magdaléenne / Marie-Madeleine / Madeleine	<b>Maria Magdalakoa edo Maria Magdalena edo Magdalena</b>
Marthe de Béthanie	<b>Marta Betaniakoa</b>
Mathusalem	<b>Matusalem</b>
Mattathias	<b>Matatias</b>
Matthieu	<b>Mateo Ebanjelaria</b>
Melchisédech	<b>Melkisedek</b>
Ménahem	<b>Menahem</b>
Michée	<b>Mikeas</b>
Michel	<b>Mikel</b>
Moïse	<b>Moises</b>
Naaman	<b>Naaman</b>
Nahum	<b>Nahum</b>
Nathan	<b>Natan</b>
Nephtali	<b>Neftali</b>
Nicodème	<b>Nikodemo</b>
Nimrod	<b>Nimrod</b>

---

<sup>40</sup> Ikus 29. oharra.

<b>Frantsesa</b>	<b>Euskara</b>
Noé	<b>Noe</b>
Noémie / Noémi	<b>Noemi</b>
Omri	<b>Omri</b>
Onan	<b>Onan</b>
Osée	<b>Oseas edo Osee</b>
Paul de Tarse	<b>Paulo Tarsokoa edo Saulo</b>
Philémon	<b>Filemon</b>
Philippe le diacre	<b>Filipe Diakonoa</b>
Ponce Pilate	<b>Pontzio Pilato</b>
Potiphar	<b>Potifar</b>
Priscille	<b>Priszila</b>
Prochore / Procore	<b>Prokoro</b>
Rabban Gamaliel l'Ancien	<b>Gamaliel</b>
Rachel	<b>Rakel</b>
Raphaël	<b>Rafael</b>
Rébecca	<b>Rebeka</b>
Ruben	<b>Ruben</b>
Ruth	<b>Rut</b>
Sainte Famille	<b>Familia Santua edo Familia Saindua</b>
Salomé	<b>Salome</b>
Salomé Alexandra	<b>Salome Alexandra</b>
Salomon	<b>Salomon</b>
Samson	<b>Sanson edo Samson</b>
Samuel	<b>Samuel</b>
Sarah	<b>Sara</b>
Satan	<b>Satan edo Satanas</b>
Saül	<b>Saul</b>
Sédécias	<b>Sedekias</b>
Sem	<b>Sem</b>
Séphora	<b>Sefora edo Tzipora</b>
Seth	<b>Set</b>
Silas / Silvanus	<b>Silas</b>
Siméon de Jérusalem	<b>Simeon Jerusalemgoa</b>
Simon	<b>Simon Makabearra</b>
Simon de Cyrène	<b>Simon Zirenekoa</b>
Simon le lépreux	<b>Simon Legenduna</b>
Simon le Magicien / Simon le Mage	<b>Simon Magoa</b>

<b>Frantsesa</b>	<b>Euskara</b>
Simon le Zélote	<b>Simon Zelote</b>
Simon-Pierre / saint Pierre	<b>Done Petri edo Simon Petri</b>
Simon-Pierre / saint Pierre	<b>Petri<sup>41</sup> edo Simon Petri; Done Petri</b>
Sophonie	<b>Sofonias</b>
Tamar	<b>Tamar</b>
Thirsta	<b>Tirtza</b>
Timothée	<b>Timoteo</b>
Tite	<b>Tito</b>
Tobie	<b>Tobias</b>
Tobie	<b>Tobias edo Tobit</b>
Toubal-Caïn / Tubal-Caïn	<b>Tubalkain</b>
Tubal / Toubal	<b>Tubal</b>
Urbain de Macédoine	<b>Urbano Mazedoniakoa</b>
Urie le Hittite / Ourias le Hittite / Urie, le Héthien	<b>Urias hitita</b>
Yahweh / Yahvé	<b>Jahveh<sup>42</sup></b>
Zabulon	<b>Zabulon</b>
Zacharie	<b>Zakarias</b>
Zébédée	<b>Zebedeo</b>

## INGELESA-EUSKARA ZERRENDA

<b>Ingelesa</b>	<b>Euskara</b>
Aaron	<b>Aaron</b>
Abaddon / Apollyon	<b>Abadon</b>
Abel	<b>Abel</b>
Abigail	<b>Abigail</b>
Abimelech / Abimelek	<b>Abimelek</b>
Abner	<b>Abner</b>
Abraham	<b>Abraham</b>
Absalom	<b>Absalom</b>
Adam	<b>Adam</b>
Adonijah	<b>Adonias</b>
Aeneas	<b>Eneas</b>
Ahab	<b>Akab</b>
Asauerus	<b>Asuero</b>

<sup>41</sup> Ikus 29. oharra.

<sup>42</sup> Itun Zaharrean, hebrearren jainkoaren izena.

Ingelesa	Euskara
Alexander Jannaeus	<b>Alexandro Janeo</b>
Amos	<b>Amos</b>
Ananias	<b>Ananias</b>
Annas	<b>Anas</b>
Anne / Ann / Anna	<b>Ana</b>
Antigonus II Mattathias	<b>Antigono II.a Matatias edo Antigono II.a Asmondarra</b>
Antipas of Pergamum	<b>Antipas Pergamokoa</b>
Apostle Fortunatus	<b>Fortunato</b>
Aram	<b>Aram</b>
Aristobulus I	<b>Aristobulo I.a</b>
Athaliah	<b>Atalia</b>
Azariah	<b>Azarias</b>
Balaam	<b>Balaam</b>
Barabbas	<b>Barrabas</b>
Barnabas	<b>Barnabe</b>
Bartimaeus	<b>Bartimeo</b>
Bathsheba	<b>Betsabe</b>
Belshazzar / Balthazar	<b>Baltasar</b>
Benjamin	<b>Benjamin</b>
Boaz	<b>Booz</b>
Caiaphas	<b>Kaifas</b>
Cain	<b>Kain</b>
Claudia Procles / Claudia Procula	<b>Klaudia Prokula</b>
Dan	<b>Dan</b>
Daniel	<b>Daniel</b>
David	<b>David</b>
Deborah	<b>Debora</b>
Delilah	<b>Dalila</b>
Demas	<b>Demas</b>
Dorcas	<b>Dorkas</b>
Eleazar / Elazar	<b>Eleazar</b>
Eli	<b>Eli</b>
Eliezer	<b>Eliezer</b>
Elijah	<b>Elias</b>
Elisha / Eliseus	<b>Eliseo</b>
Elizabeth	<b>Elisabet</b>
Enoch	<b>Henok</b>
Ephraim	<b>Efraim</b>



Ingelesa	Euskara
Esau	<b>Esau</b>
Esther	<b>Ester</b>
Eve	<b>Eva</b>
Ezekiel	<b>Ezekiel</b>
Ezra / Ezra the Scribe	<b>Esdras edo Ezra</b>
Felix	<b>Felix</b>
Gabriel	<b>Gabriel</b>
Gamaliel the Elder / Rabban Gamaliel I	<b>Gamaliel</b>
Gideon / Gedeon	<b>Gedeon</b>
Gog	<b>Gog</b>
Goliath	<b>Goliat</b>
Habakkuk / Habacuc	<b>Habakuk</b>
Hagar	<b>Agar</b>
Haggai	<b>Ageo</b>
Ham	<b>Kam</b>
Hananiah	<b>Hanania</b>
Herod Agrippa II	<b>Agripa II.a (Herodes Agripa II.a)</b>
Herod Antipas	<b>Herodes Antipas</b>
Herod the Great / Herod I	<b>Herodes I.a Handia</b>
Herodias	<b>Herodias</b>
Hiram I	<b>Hiram I.a</b>
Holofernes	<b>Holofernes</b>
Holy Family	<b>Familia Santua edo Familia Saindua</b>
Hosea	<b>Oseas edo Osee</b>
Isaac	<b>Isaak</b>
Isaiah	<b>Isaias</b>
Ishmael	<b>Ismael</b>
Israel	<b>Israel</b>
Issachar	<b>Isakar</b>
Jairus	<b>Jairo</b>
James the Just	<b>Jakue<sup>43</sup> Zuzena</b>
James, son of Alphaeus / James The Less	<b>Jakue<sup>44</sup> Alfeorena edo Jakue Txikia</b>

<sup>43</sup> **Jakue, Josef, Marko** eta **Petri** izen tradiziodunak dira euskaraz, eta Iparraldeko eta Hegoaldeko tradizioa uztartzen dute. Izen horiek onartu zituen Euskaltzaindiak 1996an (66. araua: *Santutegiko izen ohikoenak*), eta izen horiek berresten ditu orain ere. Hala eta guztiz ere, ulerturik Eliza kristauan, Hegoaldean, **Jose, Santiago, Markos** eta **Pedro** izenak erabiltzen direla, eremu horretan maiz erabiltzen direla eta eremu horretan tradizioa dutela, Euskaltzaindiak ez ditu baztertzen izen horiek Hegoaldeko liturgian erabiltzeko.

Ingelesa	Euskara
James, son of Zebedee / James the Greater	Jakue <sup>45</sup> Zebedeorena edo Jakue Nagusia
Japheth	Jafet
Jeconiah	Jekonias
Jehoiakim	Joakim
Jehovah	Jehova <sup>46</sup>
Jeremiah	Jeremias
Jeroboam	Jeroboam
Jesse	Jese
Jesus of Nazareth / Jesus Christ	Jesus Nazaretekoa edo Jesu Kristo
Jethro	Jetro
Jezebel	Jezabel
Joab	Joab
Job	Job
Joel	Joel
John Hyrcanus	Joan Hirkanok
John of Patmos John the Evangelist	Joan Patmoskoa <sup>47</sup> edo Joanes Patmoskoa Joan Ebanjelaria edo Joanes Ebanjelaria
John the Baptist	Joanes Bataiatzailea edo Joan Bataiatzailea
Jonah / Jonas	Jonas
Jonathan	Jonatan
Joseph	Josef <sup>48</sup>
Joseph	Josef <sup>49</sup> (Nazaretekoa)
Joseph of Arimathea	Josef <sup>50</sup> Arimateakoa
Joshua	Josue
Josiah	Josias
Judah	Juda <sup>51</sup>
Judah Maccabee / Judas Maccabeus	Judas Makabearra

<sup>44</sup> Ikus 43. oharra.

<sup>45</sup> Ikus 43. oharra.

<sup>46</sup> Estatu Batuetan 1870ean sortutako mugimendu erlijioso kristauaren izendapenean erabiltzeko: **Jehovaren Lekukoak** (es **testigos de Jehová**; fr **Témoins de Jéhovah**; en **Jehovah's Witnesses**). Hebrearren jaingoaren izenerako, ikus **Jahveh**.

<sup>47</sup> Tradizio kristauaren arabera, **Joan Patmoskoa** eta **Joan Ebanjelaria** pertsona bera dira.

<sup>48</sup> Itun Zaharreko pertsonaia, Jakoben hamaikagarren semea.

<sup>49</sup> Ikus 43. oharra.

<sup>50</sup> Ikus 43. oharra.

<sup>51</sup> Itun Zaharrekoa, Jakoben laugarren semea.

Ingelesa	Euskara
Judas Iscariot	<b>Judas<sup>52</sup> Iskariote</b>
Judas of Galilee / Judas of Gamala	<b>Judas Galilearra edo Judas Gamalakoa</b>
Jude / Jude of James / Jude Thaddaeus / Judas Thaddaeus	<b>Juda<sup>53</sup> (Tadeo)</b>
Judith	<b>Judit</b>
Kenan / Qenan / Kainan	<b>Kenan</b>
Laban	<b>Laban</b>
Lazarus of Bethany / Lazarus of the Four Days	<b>Lazaro Betaniakoa</b>
Leah	<b>Lea</b>
Levi	<b>Lebi</b>
Longinus	<b>Longino</b>
Lot	<b>Lot</b>
Lucifer	<b>Luzifer</b>
Lucius Sergius Paul(I)us	<b>Sergio Paulo</b>
Luke the Evangelist	<b>Lukas Ebanjelaria</b>
Magog	<b>Magog</b>
Malachi / Malachias	<b>Malakias</b>
Malchus	<b>Malko</b>
Manasseh	<b>Manases</b>
Mark the Evangelist	<b>Marko<sup>54</sup> Ebanjelaria</b>
Martha of Bethany	<b>Marta Betaniakoa</b>
Mary	<b>Maria</b>
Mary Magdalene / Mary of Magdala / The Magdalene	<b>Maria Magdalakoa edo Maria Magdalena edo Magdalena</b>
Mary of Bethany	<b>Maria Betaniakoa</b>
Mary of Clopas / Mary of Cleopas	<b>Maria Kleofasena</b>

<sup>52</sup> Euskaltzaindiaren 66. arauan (*Santutegiko izen ohikoenak*), **Juda** izena agertzen da. Izen hori **Juda Tadeo** santuari dagokio. Jesus Nazaretokoaren apostoluetako bat izan zen. **Judas Iskariote** ere Jesus Nazaretokoaren apostoluetako bat izan zen, baina ez da santua, eta, hura izendatzeko, **Judas** grafia nagusi da euskarazko tradizioan, hala Iparraldean nola Hegoaldean (Idazle hauek guztiek **Judas** grafia erabili zuten: G. Adéma *Zaldubi*, J. B. Agirre, P. A. Añibarro, E. M. Azkue, A. Baratzart, C. Beobide, A. Kardaberaz, J. A. Mogel, M. Duhalde, J. Duvoisin; J. Egiategi, J. Elizalde *Zerbitzari*, K. Enbeita, Etxeberri apeza, T. Etxebarria, J. I. Gerriko, J. Haraneder, J. Hiriart-Urruti, E. Intxauspe, D. Intza, P. F. Irigarai, B. Joanategi, J. Kerexeta, P. Lafitte, E. Lapeyre, F. I. Lardizabal, B. Larregi, Lazarraga, J. Lizarraga (Elkanokoa), J. M. Lujanbio *Txirrita*, B. Madariaga, S. Mendiburu, J. Mirande, V. Mogel, N. Ormaetxea *Orix*, J. F. Petriarena *Xenpelar*, B. Pradere, J. A. Ubillos, Xarlem, A. Zubikarai).

<sup>53</sup> Euskaltzaindiaren 66. arauan (*Santutegiko izen ohikoenak*), **Juda** izena agertzen da. Hala arautu zen, hala agertzen delako euskarazko tradizio zaharrean (*San Simon eta Juda negua eldu da*. E. Garibai, 1591-1592). **Juda** zein **Judas** grafien jatorria grekozko **Ιουδᾶς** izena da (hebreeraz, יהודה). **Judas iskarioter**en fama txarra izan liteke grafia-bereizketaren jatorria (Bibliaren arabera, Jesusi traizio egin zion); hala gertatzen da, adibidez, frantsesez eta ingelesez. Gaztelaniaz, berriz, **Judas** grafia erabiltzen da bietarako.

<sup>54</sup> Ikus 43. oharra.

<b>Ingelesa</b>	<b>Euskara</b>
Mattathias	<b>Matatias</b>
Matthew the Apostle	<b>Mateo Ebanjelaria</b>
Melchizedek	<b>Melkisedek</b>
Menahem	<b>Menahem</b>
Methuselah	<b>Matusalem</b>
Micah	<b>Mikeas</b>
Michael	<b>Mikel</b>
Mordecai / Mordechai	<b>Mardoqueo edo Mordekai</b>
Moses	<b>Moises</b>
Naaman	<b>Naaman</b>
Nahum	<b>Nahum</b>
Naomi	<b>Noemi</b>
Naphtali	<b>Neftali</b>
Nathan	<b>Natan</b>
Nicodemus	<b>Nikodemo</b>
Nimrod	<b>Nimrod</b>
Noah	<b>Noe</b>
Obadiah	<b>Abdias</b>
Omri	<b>Omri</b>
Onan	<b>Onan</b>
Paul the Apostle / Saul of Tarsus	<b>Paulo Tarsokoa edo Saulo</b>
Philemon	<b>Filemon</b>
Pontius Pilate	<b>Pontzio Pilato</b>
Potiphar / Potifar	<b>Potifar</b>
Priscilla	<b>Priszila</b>
Prochorus	<b>Prokoro</b>
Rachel	<b>Rakel</b>
Raphael	<b>Rafael</b>
Rebecca	<b>Rebeka</b>
Reuben	<b>Ruben</b>
Ruth	<b>Rut</b>
Saint Philip the Evangelist	<b>Filipe Diakonoa</b>
Salome	<b>Salome</b>
Salome Alexandra / Alexandra of Jerusalem	<b>Salome Alexandra</b>
Samson	<b>Sanson edo Samson</b>
Samuel	<b>Samuel</b>
Sarah	<b>Sara</b>
Satan	<b>Satan edo Satanas</b>

Ingelesa	Euskara
Saul	<b>Saul</b>
Seth	<b>Set</b>
Shem	<b>Sem</b>
Silas	<b>Silas</b>
Simeon of Jerusalem	<b>Simeon Jerusalemgoa</b>
Simon of Cyrene	<b>Simon Zirenekoa</b>
Simon Peter / Saint Peter	<b>Done Petri edo Simon Petri</b>
Simon Peter / Saint Peter	<b>Petri<sup>55</sup> edo Simon Petri; Done Petri</b>
Simon Thassi	<b>Simon Makabearra</b>
Simon the Leper	<b>Simon Legenduna</b>
Simon the Sorcerer / Simon the Magician	<b>Simon Magoa</b>
Simon the Zealot / Simon Zelotes	<b>Simon Zelote</b>
Solomon	<b>Salomon</b>
Tamar	<b>Tamar</b>
Timothy	<b>Timoteo</b>
Tirzah	<b>Tirtza</b>
Titus	<b>Tito</b>
Tobias	<b>Tobias</b>
Tobit / Tobias	<b>Tobias edo Tobit</b>
Tubal	<b>Tubal</b>
Tubal-cain	<b>Tubalkain</b>
Urban of Macedonia	<b>Urbano Mazedoniakoa</b>
Uriah the Hittite	<b>Urias hitita</b>
Yahweh	<b>Jahveh<sup>56</sup></b>
Zebedee	<b>Zebedeo</b>
Zebulun	<b>Zabulon</b>
Zechariah	<b>Zakarias</b>
Zedekiah	<b>Sedekias</b>
Zephaniah / Sophonias	<b>Sofonias</b>
Zipporah	<b>Sefora edo Tzipora</b>

<sup>55</sup> Ikus 43. oharra.

<sup>56</sup> Itun Zaharrean, hebrearren jainkoaren izena.